

KOPIE SOUHLASÍ S ORIGINALÉM
4 14

Leopoldina Sternbergová - Reifferscheidt
česká šlechta v Beskovicích
Při žádce o vydání kopie originálu
nikdo neodpověděl, a tohož dne
následujícího se vydala smlouva o vydání

Memorandum

v záležitosti vynutí Hugona Salm-Reifferscheida, velkoškátkáře v Rájci n. Svit.

a jeho choti Leopoldiny rozené Mensdorffové - Pouilly
z Beskovic z předpisů o Němcích.

Hod Salmu je francouzského a lotrinského původu.
Panství Jedovnice, kdežec a Blansko nabyl Josef Salm
r. 1743 sňatkem poslední dědičky moravského rodu Brnovi-
ců Rafaely, vnučky Johanny Brnovské na Rájci. Od té do-
by jsou dějiny rodu Salmu úzce spojeny s kulturní i
národnostním rozvojem Moravy. František Salm zalo-
žil moravské textilnictví, strojírství a sirovárnictví,
zřídil železárný v Blansku a první cukrovar v Rájci,
provedl českou kolonizaci celé Fady obcí, založil Fran-
tiškovo museum v Brně a věnoval mu bohaté svoje sbírky
přírodnovědecké. Zval do Rájce učence z celého světa.
Přestoval styky s Palackým a žil u něho Dobrovský. Jeho
potomci podporovali ze všech sil paleontologickou a ob-
jevnou činnost učenců Dr. Wankela a později prof. Dr.
Absolonu.

Poslední eržitel panství Hugo Salm-Reiffer-
scheidt narodil se v Blansku r. 1893 z matky Leonory
roz. Sternbergové, sestry pozdějšího českého poslance
Vojtěcha Sternberga. Oženil se 23. listopadu 1920 s

KOPIE SOUHLASÍ
S ORIGINÁLEM

Leopoldemou Monedorff-Pouilly, ~~česrou~~ v roce 1914 osmdesátého
českého starosty v Boskovicích /: český oduvací list :/.
Při vzniku čsl. republiky přinášel se ihned jako ~~českoj-~~
ník do čsl. armády, jímž osud zůstal, a v březnu 1919
hlásil se dobrovolně k boji na Slovensku za osvobození
území republiky od vpádu Maďarů.

Súčastnil se v XI. autokoloni /: v civil-
si generála Drobňáho /: všechn bojů za osvobození slo-
venských krajů až do vádce 1919, kdy ho postíhal násled-
kem výše uvedených útrap težký zápal plíc, který ho vyřadil z
boje. Co té obavy nebyl již nikdy plně zotav /: tuberkulo-
sa :/, léčil se na jihu a na moři. Roku 1920 byl pro své
zásluhy zvolen čestným občanem městyse Rájce.

Od vzniku čsl. republiky cítil se být če-
chem, ač výrobu měl německou. Byl však nepřítelem všeho
němectví a zejména pozdějšího nacismu. Nikdy nepřekro-
čil hranice Čech a nevstoupil na německou loď. Zavedl
českou správu svých statků a podniků, přijímal předev-
ším vždy české úředníky, jimž dával soudně přednost.
Podporoval štěche české obyvatelstvo a české děti bona-
tými nadílkami. Při sčítání lidu r. 1929/30 vyplnil česky
sčítací arch s uvedením české národnosti, a jen se upo-
zornění svého ředitelce Veselky /: člena Sokola :/ na vyuča-
né tendy skutečně úřední výnosy o tom, že jde o akt
čistě statistický, a že národnost nesmí být při něm
uváděna ale volného rozhodnutí, vybrž dle objektivních
znaků zrození a školního vzdělání, které nesmí být
falešný, byl nucen přepsati národnost na německou,
ať se považoval i s manželkou a dětmi za příslušníky
české národnosti, děti česky vychovával českými
vychovatelkami a dal je ke zkouškám zapsati do českých

KOPIE SOUHLAS/2 ORIGINAL

Škol.

Po německé okupaci očepel vyvěstí německé praporu a již začátkem května 1939 přináší se u německého okrašního vedení v Blansku za člena zřizovaného tehdy Národního Souručenství jako jediné tehdy úřední organizace českého národa. Dne 2./5. 1939 byl za člena přijat a dal si toto přijetí a přihlášku k české národnosti potvrditi v přípisu výboru Národa, Souručenství v Praze a úřední i zvláštním ověděním předsednictva ministerské rady ze dne 29./7. 1939 č.J. 3337/39 S.m.r. též o tom, že ještě členem českého národního společenství .

Jeho přihláška do Národního Souručenství s přiznáním české národnosti měla však v záplati, že výměrem Oberlandrata v Prostějově ze dne 26./7.

1939 č. W 201 byl pro správu jeho veškerého nemovitého majetku Jako Treuhänder s okamžitou účinností jmenován jeho ředitel Alois Veselka , který od okupace stál se všechným rezigátorem S.A. Kaseikou. Po podání povolení byl úředně předvolán a bylo mu sděleno zcela nepokrytě, že bude mu lze jen tehdy vynověti, přihlási-li se s celou rodinou k německé národnosti , a že zatím byl povolen jen odkláněný členek. Všechny intervence na záchrannu /: vlivy i prezidenta Němců :/ sehnaly a bylo naznačeno, že nepodvolí-li se , oberžf Treuhänder bezokisné příkaz k zařazení všech jeho statků a pozemků ve prospěch všeobecného SS Himmlera , který v té době usiloval o získání hájce nebo Bouzova, a že budou ovšem ihned propuštěni všichni čeští zaměstnanci /přes 120 úředníků/ a jejich rodiny evakuovány do Německa . Když se o tom

KOPÍE SOUHLASÍ ORIGINÁLEM

při svých intervencích osvědčil starostu města Rekovského a zástupce Šéfmuž Trboňský, prosili ho oba, aby když jiné cesty nebylo, požádatku k přiznání německé národnosti vynověl, a vymínil si při tom svou ponechání další české správy dosavadním generálním pomocníkem Karlem Belcredim, při čemž ujistili ho oba, že jsou sami jistě dobrí vlastenci a že mu po vídce osvědčí, že požádavku a pozmínce Oberlandrata ohledně přiznání národnosti vynověl Jen se jejich prosby, aby zachránil Röjec a český kraj před SS-Himmlerem a 120 svými českými úředníky i s jejich rodinami před propuštěním a evakuací. Na tyto prosby a toto ujištění vynověl konečně Salm po dlouhém a měsíčním boji nátlaku Oberlandrata ohledně přiznání německé národnosti své a své rodiny, když vymínil si za to ujištění, že smí věti další českou správu dosavadním českým plnomocníkem K. Belcredim a podřízení všechny české zaměstnance ve svých službách.

I potéto kapitulaci zůstal Salm ve skutečnosti Čechem, uchovával své děti českou výchovatelkou Marií Veselou, když musil je přepsati do německých škol, podporoval české rodiny Gestapem zaťatých a uvězňovaných rájekých občanů, sabotoval válečné sbírky tím, že radějšou gard-robu českým lidem vyměnil za nepotřebné hadry, poskytl na svém zámku úkryt osobám od Gestapa sňatým pravě v se jnebezpečnějších dobách /:obv. říšsér Ir. Kyzlink z Blanska, kaplan P. Pešárek z Kuřimi atd./. Nepríjal nikdy žádané officiální německé návštěvy, týkají se výhradně Jen s českými rodinami, a tvrdohlí souditel podepsal žádost po něm přinášku se nacistické strany NSLAP. proto na konec v březnu 1942

KOPIE SOUHLASÍ S OPRÁVNĚNÍM

byla na velkou jeho nemov.majetek především uvalena německá vlastní správa jako na osobu v německém smyslu nezpolitickou s českou přáteiskou . Potrvala již až do konce války a byl jí Salm těžce poškozen a vyplundrován .

po celou dobu využitelného přiznání k něm. národnosti nepotíral nikdy zvýšené přídely potravin, nýbrž stejně jem jako Češi, a jeho ředitel renečák Weselka "SA." týral ho nepřetržitě rozsáhlou šponáží i v jeho doménosti s Luchyní . Od roku 1940 byl Salm již trvale uzoután na lože /: ochromení nohou :/ a byl na něm očividně spáchán pokus povolené otavy . Jedinou nadějí jeho byl konec války , kdy doufal, že bude moci opět se příslíbit sítí k české národnosti , pro kterou se rozhodl a rojoval.

Při konečném osvobození od okupace vystřídala všecky německou vnuceanou správu prostě česká správa národní , Salm i s rodinou byl internován ve Z světnicích svého zámku , byly mu zastaveny veškeré příjmy z jeho majetku , který byl zabaven, takže nemá vůbec prostředí k výživě , byly mu dány pouze snížené t.zv. židovské potravní lístky , při nichž nyne podavýživou /: váží už jen 38 kg při tělesné výšce 172 cm /, jeho rodina musí nosit potupné označení N , Je mu zařžována i cenzurovaná pošta, omezovány návštěvy práv.zástupce a připuštěny jen pod dozorem jako u nejtěžších vězňů, odpírá se mu možnost aspoň občasného vyvezení na čerstvý vzduch /: v parku pod jeho okny bylo po dlouhou dobu ubytováno 20.000 voj. zajatců maďarských s příslušnými latriunami:/, jeho děti pod 14 let musí precovati na polích a jejich starší nezletilá dcera Alžběta /: maturantka / byla nasa-

KOPIE SOLIASIS / ORIGINAL

zena k ošetřovatelské službě do nouzové zřízené v Rájci epidemické tyfové nemocnice , v níž musí konati vždy nepřetržitě těžkou službu po 24 hodiny.Přesto se nikomu z rodiny nedostane ani normálních lístků potravních, takže zdraví všech je těžce ohroženo a Hugo Salm ale sdílení lékaře zmírá počívživou .

Všechny dosud jím a jeho manželkou u okresního národního výboru podané žádosti za výnětí z protiněmeckých opatření, zejména též z přepisů internačních a předpisů o německých potravních lístcích zůstaly nevyřízeny, až nyní pouhé bezpečnostní oddělení místního výboru v Rájci vyřízením ze dne 10./8. 1945 č. 839/45

veškeré poslané žádosti ony bez jakéhokoliv oučvozenění prostě zamítlo , poněvadž prý nelze učiniti pro Salma výjimky ani ohledně potravních lístků ani ohledně internačních omezení.Při tom však nebyl vůbec proveden ani jediný z dokazů , které manželé Salmovi ve svých žádostech nabízeli o závažných okolnostech shora uvedených, a o kteří opírali své žádosti.Okresní národní výbor v Boskovicích pak žádné rozhodnutí dosud nevydal, a rovněž žádny z nabízených dokazů neprovědl , ač první žádost o výnětí z protiněmeckých opatření byla u něho podána již dne 14./6.1945 .

Pocítýká se , že v místním výboru v Rájci byla až do posledních dnů absolutní většina komunistů, a že jeho bezpečnostní oddělení / vyšetřovací komise / požistává výhradně z komunistů .Ostatní politické strany, které nemají v míst. národní výboru v Rájci náležitého zastupení, jsou vesměs nakloněny k tomu, aby se rodině Salmově dostalo spravedlnosti a uznání jejich zásluh.

Poole zpráv v tisku vyslovil se pan předseda

14

NE SOUHLASÍ S ORIGINÁLEM

vídá v poslancích snech, že se syní nikomu ~~závěstečné~~
nokřivdi, že se obá, aby se měřilo spravedlivě, aby tu
nabylo zbytčných pravotif, a že viděs doporučuje všem
měrodním výborům, aby v tomto súchu postupovaly, po-
čevadž měme velkou zeopovědnost nejen vůči sobě, nýbrž
i vůči svým dejblám. Tím spíše je tedy třeba zavdás od-
straniti křivdy, k nimž došlo, odkud nebude ještě
pozdě.

V Brně dne 31. srpna 1945.

X Pavel Křížek

13/12/45

(8)

(29)

Prohlášení.

Já podepsaný MUDr. Antonín Kyzlink, obvodní lékař v Blansku, mohu podle pravdy potvrditi, že pan Hugo Mikuláš Salm Reifferscheidt, bytem v Rájci n/Svit., vždy, zejména však během německé okupace dával při každé příležitosti zcela nepokrytě a jednoznačně své protinacistické smýšlení na jeho, což příkladně jen jak jsem zvěděl - projevilo se hned na počátku okupace, kdy po dvakráte po sobě odmítl přijati návštěvu tehdejšího Oberlandrata, tím jménem Bayerla z Prostějova, Jenž k tomu účelu se na zámek dostavil a tamtéž již i přítomen byl.

Pocobně když později byl přesídlen úřad Oberlandrata do Brna a tehdejší nejvyšší Oberlandrat jménem Maudé ohlásil telefonicky Hugo Salm Reifferscheidtovi svou návštěvu, tu i tehdy odmítl Hugo Salm tuto návštěvu přijati.

Je mně známo, že Hugo Salm Reifferscheidt nikdy během okupace nestal se členem strany NSDAP, ač jak jsem zvěděl - byl na nej v tomto směru právě činěn se strany jeho vedoucích německých úředníků, narodních to odrodilců, najvíc myslitelně možný natlak. Tito jeho úředníci (chvatík) Alois Veselka - tento poslední byl do dne okupace Čechem, z Čech se hlásil - od okamžiku okupace stali se nejhorskimi nacisty a v Luncné správě velkostatku obsadili stejně jako i v jejich straně nacistické vedoucí místa, a tak zneužívajíce tohoto svého postavení jednali bez vědomí majitele velkostatku ve všech věcech i jeho osoby se týkajících, aniž by o tom Hugo Salm Reifferscheidtovi něco hlásili a nebo dodatečně si schválení vyžádali.

Zvěděl jsem, že tento vrchní účetní Chvatík, který za války změnil své jméno na Tugemann, jednoho dne bylo to asi koncem roku 1943 nebo začátkem října roku 1944. Jednoho týdne ve čtvrtek došťastně se k Hugo Salm Reifferscheidtovi a přímo ho toto vyzval, aby neprodleně vstoupil do strany NSDAP. Když pak pozoroval na Hugo Salm Reifferscheidtovi neochotu této výzvě vyhověti, tu opovážil se přímo svému zaměstnavateli vyhrožovati slovy, že toho bude litovati, jestliže do strany nevstoupí, a dal Hugo Salm Reifferscheidtovi na rozmyšlenou lhátu do soboty téhož týdne. Avšak, jak jsem zvěděl, Hugo Salm Reifferscheidt prohlásil, že je to úplně zbytečné, aby mu poskytoval nějakou lhátu na rozmyslenou a jej ještě v této věci navštěvoval, neboť on je pevně rozhodnut do strany NSDAP ne vstoupit, a to i kdyby se s ním mělo stát cokoliv.

Je mně dale známo, že Hugo Salm Reifferscheidt i jeho rodina velmi hojnými a pravidelnými dary podporovali dobročinné české spolky, a zejména pak, že každoročními, o Vánocích pořádanými nadílkami, podporovali chudé a potřebné obce Rájce n/Sv., a že tyto nadílky ještě i v roce 1942 konány byly.

Sám jsem byl svědkem příprav těchto nadílek i během války, sám jsem se přesvědčil o tom, jak po celý rok rodina Salmova pro tyto nadílky sama svetry, punčochy a pod. svršky pletla a sám jsem viděl i ještě za války, jak přímo hromada botů, pleteného zboží a pod. pro tyto nadílky připravena byla a pod vánočním stromkem těmto potřebným českým lidem rozdělována.

Zvěděl jsem také, že Hugo Salm pamatoval i dary na chudé české občany farností blanenské, jedovnické, molenburské a sloupské.

Avšak Hugo Salm Reifferscheidt, jak také i během války jsem o tom vědomosti nabyl, podporoval všechnými i peněžitými dary rodiny uvězněných z dle

starosty obce Dra Rakovčíka a svého tehdejšího právního zástupce Dra Dolanského tomuto nátlaku ustoupil jen proto, aby tím své české lidé u něho zaměstnané i obec před pohromou zachránil, když byl oběma jmenovanými ujištěn, že mu dosvědčí po válce, že tak učinil jen na jejich radu a z důvodů právě řečených.

O Hugo Salm Reifferschichtovi je mně známo, že nepřestával žádných společenských styků mimo čistě rodinných a s tehdejším starostou obce Drem Rakovčíkem a Drem Dolanským.

Pokud se mé vlastní osoby týče, mohu podle pravdy dosvědčiti, že když mně v roce 1943 hrozilo zatčení Gestapem - bylo to v době hromadného zatýkání tu mně Salm sám sua sponte aniž bych jej o to žadal - se přímo nabídl poskytnouti mně u také i poskytl ve svém zámku úkryt. Toto nebezpečí se opakovalo a Salm, vydávaje se sám ve velké nebezpečí, vykázal mně sám jistou místo, jednaje při tom tak, aby i před druhými osobami v zámku se zdržujícími bylo toto jeho jednání utajeno.

Avšak Salm nejen mně poskytl pomoc v tomto nebezpečí před německou persekucí, ale též poskytl pomoc také jistému duchovnímu jménem Aloisu Pekárkovi, katechetovi, dříve v Kuřimi, nyní bytem v Blansku, jak jsem zvěděl, byl již tento Alois Pekárek zatčen a vlečen někam, patrně před náhlý soud, a tu na prosby obou manželů Salmových - bylo to v poslední fázi války - dal se tehdy na zámku ubytovaný německý velitel uprostřit a jmenovaného duchovního kázal propustit. Sám jasem byl pak toho svědkem, když tento Alois Pekárek bezprostředně po svém propuštění na zámek přišel, aby tam přijal Salmem mu nabídnuté ubytování v jeho sousední světnici.

Na doklad toho máj vlastnoruční podpis.

V Blansku, dne 13. prosince 1945.

89

sedo i vod u politickych, a dary z jeho příkazu na určené místo odnášela učitelka Marie Veselá z Rájce, a kuchařka Hugo Salm, mně jen křestním jménem Betty známá.

Tak jak Hugo Salm Reifferscheidt pamatoval i během okupace dary na potřebné české rodiny, tak naopak - jak rovněž jsem zvěděl - přímo sabotoval nařizované a nátlakem vymáhané sbírky pro německý červený kříž a podobné účely německých okupantů.

Zvěděl jsem, že příkladně sabotáž sbírek věcných darů byla prováděna tím způsobem, že dobré šatstvo a jiné podobné svršky jím a jeho rodinou k tomu účelu na určitém místě již složené bylo dříve, nežli do sbírny bylo odneseno, zaměněno za rozedrané kusy oděvů českých potřebných lidí, kterí k tomu účelu si své rozedrané věci přinesli a dobré kusy šatstva sobě odnesli. Dále jsem zvěděl ještě za války, že i u německých okupantů samotných byl Hugo Salm po-važován za osobu pro říši nespolehlivou a protinaci-sticky zaujatou. Bylo mně vypravováno, že sám tehdejší držitel moci na Moravě Dr. Schwabe, když o jednom jím pořádaném večírku byl dotazován, proč nebyl pozván Salm, odpověděl, že jmenovaného pozvat nemohl, poněvadž týž, byl by byl veden jako Němec, je ve skutečnosti proti Němcům a proti režimu krájně zaujatý, a že také proto dostal německou vnuzenou sornu Jako osoba statu nepřátelská a nebezpečná, a protože nemohl být pozván.

Hugo Salm ve svých soukromých hovorech se mnou při každé příležitosti dával na jeho svou nenávist vůči nacistům a jinak je nazýval, nežli slovem „Naci-Pifke“.

Také i za války svěřil se mně Hugo Salm o nátlaku, který se na něj neustále vyvíjí, svěřil se mně, že se mu hrozí, že mu velkostatek bude odebrán a předán Himmlerovi a vykládal mně, jaká by to byla velká pohrom, a to jak pro všechny jeho české zaměstnance i pro celou obec Rájec, a jak jen na radu tehdejšího